

JURKOVIČOVY LUHAČOVICE – STUDIE

Objednatel: Město Luhačovice

Autoři: ing.arch. Ivan Havlíček, PhDr. Blanka Petráková

LISTOPAD 2007

JURKOVIČOVY LUHAČOVICE

1. Výchozí situace:

Zlínský kraj je bohatý nejen přírodními krásami, ale také pestrou lidovou kulturou a zajímavou historií. Jedním z výrazných regionů Zlínského kraje je Luhačovicko, jehož centrem je lázeňské město Luhačovice.

Obec Luhačovice se od počátku 20.století vyvíjela v těsné závislosti na rozvoji luhačovických lázní. Od roku 1902, kdy vznikla Akciová společnost lázní luhačovických, došlo k mohutnému rozvoji a modernizaci místního lázeňství. Pod vedením prvního ředitele lázeňské společnosti Františka Veselého a jeho nejbližších spolupracovníků, Slováků Dušana Jurkoviče, Cyrila Holubyho a Pavola Blaho, se luhačovické lázně staly vyhledávaným léčebným, ale i kulturním a společenským střediskem, jehož zaměření bylo manifestem slovanské vzájemnosti a zázemím česko – slovenské umělecké a intelektuální elity. Nezanedbatelný podíl na tom měla výstavba nových lázeňských budov podle návrhů architekta Jurkoviče, který zde vytvořil lázně, vycházející z architektonického a výtvarného odkazu národní kultury. Jurkovičovy stavby v Luhačovicích, zakomponované citlivě do přírodního prostředí, propojily moderní přístupy a nové materiály s konstrukčními a dekorativními principy lidového stavitelství.

V současné době usilují Luhačovice o zápis lázeňského území se souborem historických budov, které je Kulturní památkou České republiky, do Seznamu světového dědictví UNESCO. Město Luhačovice rozvíjí spolu se svými strategickými partnery nový program cestovního ruchu, jehož cílovou skupinou jsou lázeňští hosté, turisté a aktivní rekreanti z české republiky i ze zahraničí.

Snaha vyzdvihnout a zatraktivnit historický potenciál Luhačovic, představovaný především ojedinělým souborem Jurkovičových staveb a zpřístupnit jej v podobě trojrozměrných modelů a instalací veřejnosti, je součástí nové strategie cestovního ruchu.

2. Vize:

Projekt „**JURKOVIČOVY LUHAČOVICE**“ vyzdvihuje kulturní a umělecký potenciál Luhačovic prostřednictvím popularizace Jurkovičova luhačovického díla. Pomocí trojrozměrných modelů ilustruje Jurkovičovu a Veselého vizi společenského a kulturního československého centra v Luhačovicích v původní koncepci, z níž zůstalo do dnešní doby zachováno pouze torzo, včetně nerealizovaných staveb a staveb, které podlehly času. Zhmotněním Jurkovičových snů přestavby a dostavby lázeňského centra představuje projekt návštěvníkům ojedinělou koncepci moderní evropské architektury.

3. Cíle projektu:

Projekt „**JURKOVIČOVY LUHAČOVICE**“ je součástí komplexu projektů oživení cestovního ruchu. Jeho cílem je za součinnosti mnoha místních složek pomáhat občanům i návštěvníkům Luhačovic seznamovat se blíže s kulturní historií lázní a města. Projekt aktivně přetváří, oživuje a zkulturuje životní prostor a vytváří nové kulturně – vzdělávací a společenské centrum.

Cílem projektu „Jurkovičovy Luhačovice“ je realizovat na území Luhačovic trojrozměrný model komplexu staveb, které Dušan Samuel Jurkovič navrhnul pro luhačovické lázně. Plastický model vychází ze stavu z roku 1907, kdy došlo k poslední Jurkovičově realizaci v Luhačovicích.

Jurkovičovy Luhačovice představují návštěvníkům vizi velkého slovenského architekta, který stvořil nezaměnitelnou podobu dnešních Luhačovic. Jurkovič do přírodního rámce lázeňského údolí citlivě zakomponoval komplex staveb, jež z Luhačovic vytvořily jedinečné středisko československé kulturní historie. Originálním způsobem zde využil a propojil konstrukční a výtvarné prvky inspirované lidovým stavitelstvím, secesní dekorativní motivy a moderní architektonické postupy. Přestože byla

jeho práce pro Luhačovice nepřízní okolností přerušena, mnohé stavby byly zbourány a množství návrhů nebylo realizováno, i její torzo je dodnes dokladem uměleckého génia, který svými nadčasovými projekty předběhl svou dobu a řadí se dodnes mezi největší velikány evropské architektury dvacátého století.

Trojrozměrný model komplexu Jurkovičových staveb v Luhačovicích je významnou turistickou atraktivitou, která umožní návštěvníkům v detailu pohled na Jurkovičovu urbanistickou koncepci lázeňského údolí a současně modeluje virtuální podobu lázní, kterou mu nebylo umožněno dokončit. Model je ojedinělým projektem, jenž vedle novodobých adaptací stávajících budov v lázních přispívá významně k propagaci Luhačovic a Jurkovičova architektonického díla.

4. Popis projektu:

4. 1. Dušan Jurkovič (1868 - 1947).

Slovenský architekt Dušan Samuel Jurkovič se narodil v Turé Lúce u Myjavy. Vystudoval stavitelství na Státní uměleckoprůmyslové škole ve Vídni a poté nastoupil do praxe. V devadesátých letech devatenáctého století působil ve Vsetíně u stavitele Michala Urbánka. Pro jeho další tvorbu byla důležitá účast na přípravě Národopisné výstavy československé v roce 1895. V rámci příprav na výstavu se v terénu důkladně seznámil s lidovou architekturou a s tradičními konstrukčními postupy, tesařskými i stolařskými. Tyto znalosti využil následně při realizaci souboru romantických staveb slovanských útulků Pusteven na Radhošti. Z jeho dalších realizací patří k nejvýznamnějším například kapličky Křížové cesty na Hostýně, stavba letoviska na Rezku, přestavba lázní Teplice, práce pro brněnský spolek Vesna, vlastní vila v Brně – Žabovřeskách, přestavba zámku Molitorov, zámku v Novém Městě nad Metují a zámku na Zbraslavi. Na území Slovenska a Haliče jsou to kromě Spolkového domu ve Skalici především urbanistické projekty, návrhy vojenských hřbitovů a památníků. V roce 1946 byl Dušan Jurkovič jmenován národním umělcem.

4. 2. Historie Jurkovičova působení v Luhačovicích

Pro uskutečnění svého cíle vybudovat v Luhačovicích moderní lázeňské středisko jako centrum společenského a kulturního života české Moravy přizval v roce 1901 tehdejší ředitel lázní a zakladatel Akciové společnosti lázní luhačovických MUDr. František Veselý slovenského architekta Dušana Samuela Jurkoviče. V letech 1902 – 1903 vystavěl nebo adaptoval Jurkovič pro akciovou společnost jedenáct staveb. Další tři realizace v Luhačovicích byly soukromé zakázky. Z vybudovaných objektů se osm zachovalo do současnosti a pět bylo zbouráno v období od dvacátých do šedesátých let 20. století, jeden objekt vyhořel roku 2002.

Ve správní radě akciové společnosti existoval však již od počátku Jurkovičova působení v Luhačovicích silný tlak zrušit Jurkovičův monopol na vytvoření urbanistického a architektonického konceptu nových lázní. Veselého a Jurkovičovo úsilí o vybudování jedinečného lázeňského komplexu bylo zmařeno a Jurkovič, podobně jako František Veselý o několik let později, byl nucen nedokončené dílo opustit. Jejich velkorysá idea, těžce prosazovaná za usilovné práce a osobních obětí, vyústila i za krátkou dobu dvou lázeňských sezon a s maximálně omezeným rozpočtem ve vytvoření základů moderního lázeňství, ze kterých Luhačovice dodnes čerpají.

Za svého života se Jurkovič k myšlenkám na Luhačovice mnohokrát vracel. V archivech zůstaly zachovány jak jednotlivé návrhy realizovaných i nerealizovaných staveb, tak studie urbanistického řešení lázeňského středu. Přes krátké působení znamená pro Luhačovice Jurkovičovo dílo zásadní přínos. Jejich dnešní půvab a harmonie vychází především ze souboru jeho staveb. Vysoké měřítko nasazené Jurkovičem se již později nepodařilo nikomu překonat. Pozdější výstavba v Luhačovicích porušila zamýšlený charakter původního plánu.

4. 3. Jurkovič a lázně Luhačovice

Lázně Luhačovice poskytly architektu Jurkovičovi jen částečnou možnost tvůrčího vyjádření. Hlavní objekty se pouze přistavovaly a adaptovaly. Navíc zde byla silná potřeba rychlé výstavby. Tento tlak spolu s nedostatkem finančních prostředků přivedly Jurkoviče k nekonvenčním architektonickým postupům. Originálním způsobem v nich propojil podněty lidového umění s požadavky programu moderní secesní architektury.

V letech 1902 – 1907 postavil v Luhačovicích deset nových staveb a čtyři stávající objekty adaptoval. Výstavba probíhala v několika fázích. První fáze v sezoně 1902 se soustředila ve středu lázní a zahrnovala adaptaci Janova domu, přestavbu vily Chaloupky z bývalého kuchyňského domu, adaptaci Jestřabského mlýna na Vodoléčebný ústav a stavbu Mlékárny. Před otevřením lázeňské sezony 1903 vybudoval novostavbu Jestřabí, uzavírající lázeňské údolí, Říční a sluneční lázně, Inhalatorium, Hospodářský dvůr, verandu před I. lázeňskou restaurací, II. lázeňskou restaurací a hudební pavilon. V roce 1903 byla ještě postavena soukromá vila Vlastimila, později následovaly již jen Slovenská (Slovácká) buda a soukromá vila Valaška.

4. 4. Realizované stavby

1902

Janův dům – zásadní přestavba, kde uplatnil osobitým způsobem stylizované prvky dřevěných staveb, dnešní Jurkovičův dům – právě probíhá jeho rekonstrukce

Chaloupka – adaptace Kuchyňského domu, zde pobývala řada významných návštěvníků Luhačovic

Vodoléčebný ústav – umístěn ve dvou budovách, vznikl na místě, kde do té doby stával Jestřabský mlýn (z roku 1710)

Mlékárna – dřevěný pavilonek, zbořena roku 1926

1903

Jestřabí – první větší novostavba, vila pro více rodin, která uzavřela lázeňské údolí

Hudební pavilon – původně u Jurkovičova domu, od roku 1910 u Jestřabí

Říční a sluneční lázně – dobudování areálu Vodoléčebného ústavu

Hospodářský dvůr – později odstraněný

II. lázeňská restaurace – přízemní hrázďená stavba, zbořena v 60. letech

Veranda před I. lázeňskou restaurací – dřevěné vyřezávané loubí se skleněnou střechou, později odstraněné

Inhalační pavilon – u pramene Janovky, zbořen roku 1922

Pospíšilova vila (Vlastimila) – soukromá realizace, ulice B. Smetanové 244 v Pražské čtvrti

1906

Slovenská buda – postavena pro obchodní sdružení vedené Dr. Pavolem Blahem po vzoru slovenských vinných búd, měla význam při vytváření tradic československých porad. Vyhořela v prosinci 2002.

1907

Vila Valaška, soukromá realizace pro stavitele F. Nováka, ulice Betty Smetanové 388

Luhačovické dílo uzavřel Jurkovič definitivním regulačním plánem lázní, na němž pracoval v roce 1913 a který v následujícím roce doplnil náčrtem kolonád. Navrhoval v něm řadu novostaveb lázeňských objektů, které propojoval kolonádami. Projekty nebyly realizovány a zůstaly pouze v návrzích.

4. 5. Nerealizované stavby a projekty:

1903 podklady pro regulační plán Luhačovic, zaměření a vynesení

- Lázeňský léčebný dům (Cursalon, casino)
- Administrativní budova
- Kolonády s pavilony pramenů
- Obchodní bazar
- Plnárna

Skica vily v Luhačovicích pro dr. Šamánka z Liberce

Projekt nové kavárny a restaurace pro A. Polenku

1904 Projekt nové kolonády u pramene Janovky

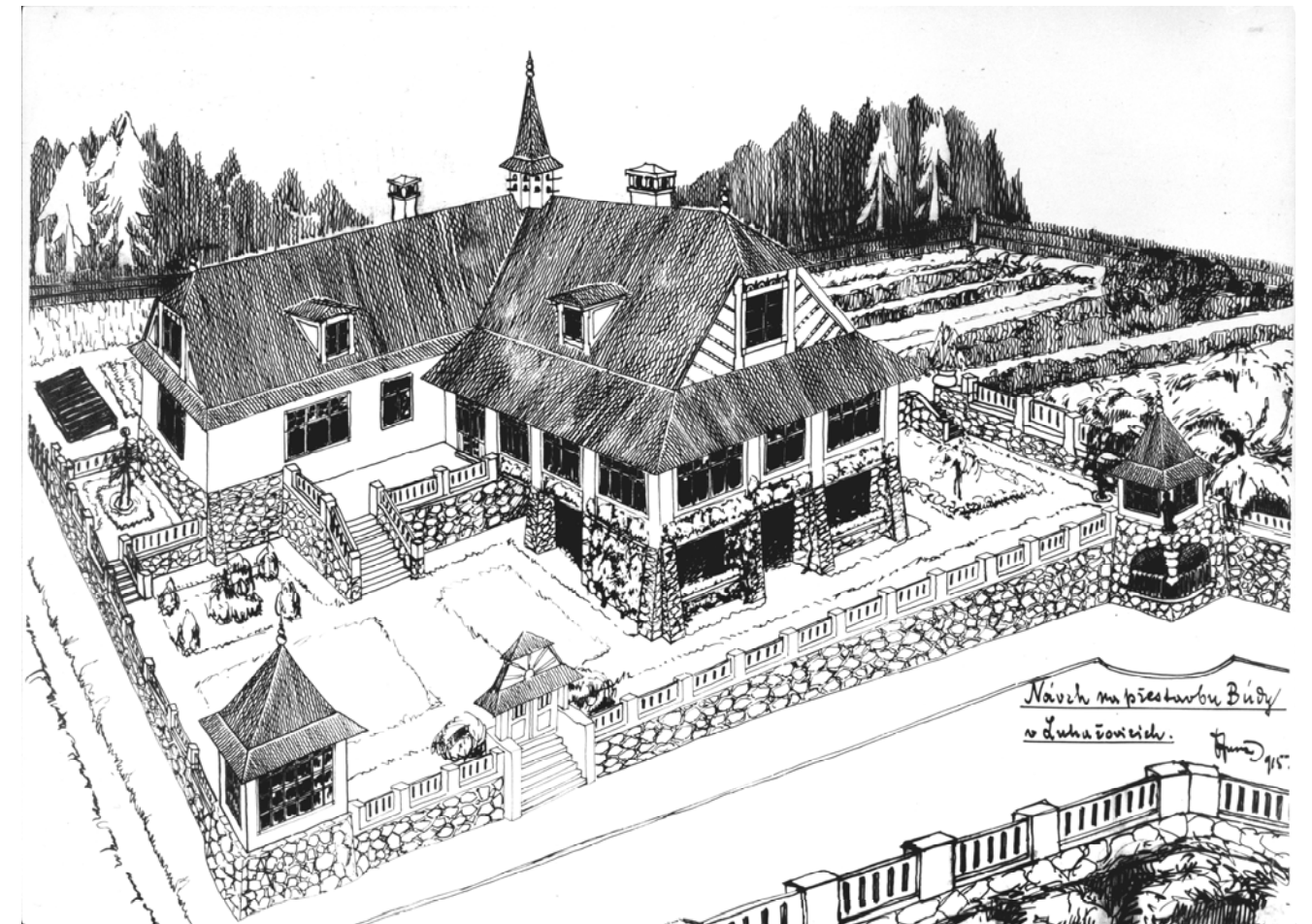
1906 Návrh hotelu Slovenský dům

1911 Návrh na rozšíření Slovenské budy pro dr. P. Blaho

1913 Řešení lázeňského středu:

- Náčrty na výstavbu středu lázní se všemi léčebnými budovami, novým léčebným domem a obchodními domy
- Návrh na čítárnu

1914 Náčrty kolonád

1915 Varianta návrhu rozšíření Slovenské budy

5. Realizace projektu

Realizace projektu „Jurkovičovy Luhačovice“ probíhá v několika fázích. První fáze je přípravná a spočívá ve shromažďování a vyhodnocování podkladů, potřebných pro realizaci projektu, vytipování lokality a vytvoření projektové dokumentace.

Ve druhé fázi se na určeném pozemku buduje objekt, ve kterém bude model umístěn a jsou realizovány trojrozměrné modely staveb ve zvoleném měřítku (1 : 50), které vznikly v první a druhé sezoně Jurkovičova působení v Luhačovicích v lázeňském centru a jejichž objednavatelem byla akciová společnost. Modely staveb v odpovídajícím měřítku jsou uspořádány v plastickém krajinném prostředí a urbanisticky zakomponovány v pokud možno odpovídajícím postavení. Již po ukončení první fáze je objekt s modelem Jurkovičových Luhačovic zpřístupněn veřejnosti.

Ve třetí fázi se realizují plastické modely další skupina objektů, lokalizovaných v závěru lázeňského údolí (Vodolěčba, Jestřabí, Říční a sluneční lázně, Slovenská buda).

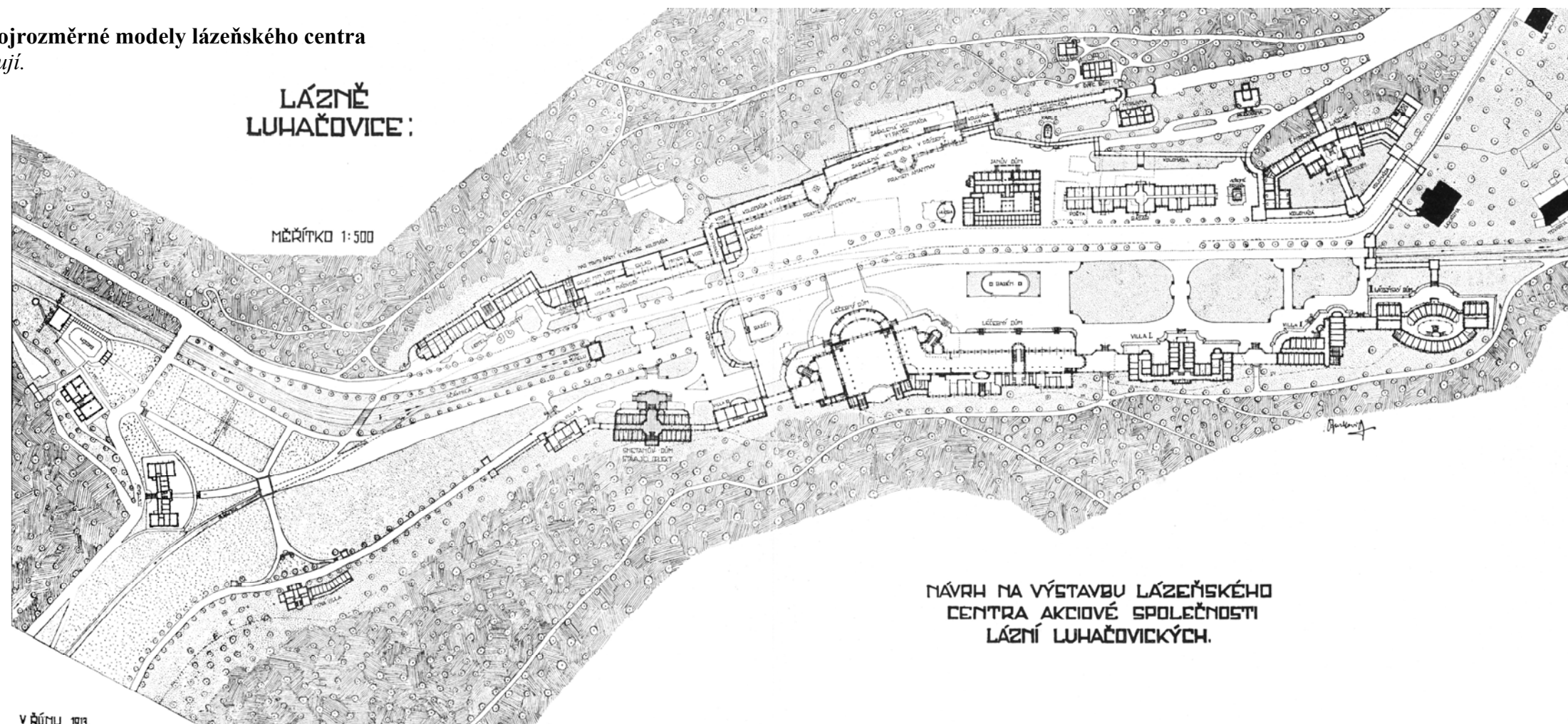
Ve čtvrté fázi jsou realizovány modely staveb pro soukromé zadavatele, které Jurkovič postavil na okrajích lázeňského středu v letech 1903 – 1907

Pátá, časově nejnáročnější fáze projektu, zahrnuje zpodobení studií a plánů staveb, které zůstaly pouze v návrzích. Jde o Jurkovičovy plány na regulaci lázeňského středu z let 1903 a 1913, doplňující a rozvíjející stávající zástavbu. Tato fáze projektu počítá se zveřejněním plošných plánů a náčrtů, především však s atraktivní digitální vizualizací v programu 3D, jež simuluje Jurkovičovu a Veselého neuskutečňovanou vizi luhačovických lázní.

5. 1. -II. fáze realizace projektu – trojrozměrné modely lázeňského centra

**Stavby označené kurzívou již neexistují.*

Janův dům
Chaloupka
Mlékárna
Hudební pavilon
Hospodářský dvůr
II. lázeňská restaurace
Veranda před I. lázeňskou restaurací
Inhalační pavilon

5. 2.- III. fáze realizace projektu – trojrozměrné modely závěru lázeňského údolí

Vodolěčba
Říční a sluneční lázně
Jestřabí
Slovenská buda

5. 3. – IV. fáze realizace projektu – trojrozměrné modely soukromých zadavatelů

Pospíšilova vila (Vlastimila)
Valaška

5. 4. – V. fáze realizace projektu – digitální vizualizace neuskutečňovaných plánů

Regulační plán Luhačovic z roku 1903
Lázeňský léčebný dům (Cursalon, casino)
Administrativní budova
Kolonády s pavilony pramenů
Obchodní bazar
Plnárna
Projekt nové kavárny a restaurace pro A. Polenku
Návrh hotelu Slovenský dům
Návrh domu MUDr. P. Blaho
Návrh domu dr. Šamánka
Řešení lázeňského středu, náčrty na výstavbu středu lázní se všemi léčebnými budovami, novým léčebným domem a obchodními domy.

6. Modely Jurkovičových staveb.

Stavby (venkovní fasády) jsou z kamene, omítaného či neomítaného zdiva, dřeva většinou barevně pojednaného, výplně otvorů jsou prosklené, u několika staveb je použito i zdivo ze skleněných tvárnic, krytina je keramická či plechová. Modely staveb by měly svým povrchem a barevností tyto skutečnosti vyjádřit. To je základní podmínka pojednání modelů.

Modely budou vytvářeny v měřítku 1 : 50. Jednotné měřítko všech modelů je podmínkou, která umožní stavby uvést do vzájemných prostorových souvislostí obdobně jako v prostoru, do kterého byly určeny původní reálné stavby.

Toto měřítko modelů bylo zvoleno ze dvou důvodů:

Prvním důvodem je potřebná velikost výsledného výstavního prostoru, od které se bude následně odvíjet velikost stavby, uvnitř které budou modely vystaveny. Pokud by modely měly být nabídnuty návštěvníkům k prostudování ze všech stran, měly by být přístupné s patřičným odstupem a přitom ve vzájemných prostorových souvislostech, ve kterých jsou umístěny jejich reálné předlohy, pak jejich vzájemné vzdálenosti musí respektovat alespoň minimální reálné poměry volného prostoru skutečných staveb. V tomto souhrnu je možno všechny zvolené stavby situovat do tří celků, které odpovídají jejich situování v Luhačovicích na začátku dvacátého věku a pro celou takto modelovanou krajinu dostačuje plocha cca $30 \div 45 \text{ m}^2$.

Druhým důvodem jsou podklady, které mohou být k vyhotovení modelů použity. Původní stavební výkresy byly vytvářeny v měřítku 1 : 50, pokud jde o celkové výkresy půdorysů, řezů a fasádních pohledů. Detailní zobrazení v podrobnějším měřítku, pokud bylo vůbec vytvořeno a je dnes dostupné, zachycuje jen velmi málo stavebních prvků. Pokud jde o stavby dnes již neexistující, nelze detailní zobrazení získat novým zaměřením stavby. V podrobnějším měřítku by tak nutně došlo ke zkrácení oproti historickému stavu, které dle názoru zpracovatelů této dokumentace není žádoucí.

Orientační rozměry staveb, které budou vytvořeny v trojrozměrné podobě:

Stanovení orientačních rozměrů vychází z velmi rozdílných podkladů, zejména byly použity fotografie. Součástí dalšího stupně projektové dokumentace musí být zpřesnění těchto údajů. Je však v této fázi nutné s touto informací pracovat pro určení celkového prostoru, který si realizace záměru vyžádá. Pro tento účel jsou následné údaje tedy dostačující.

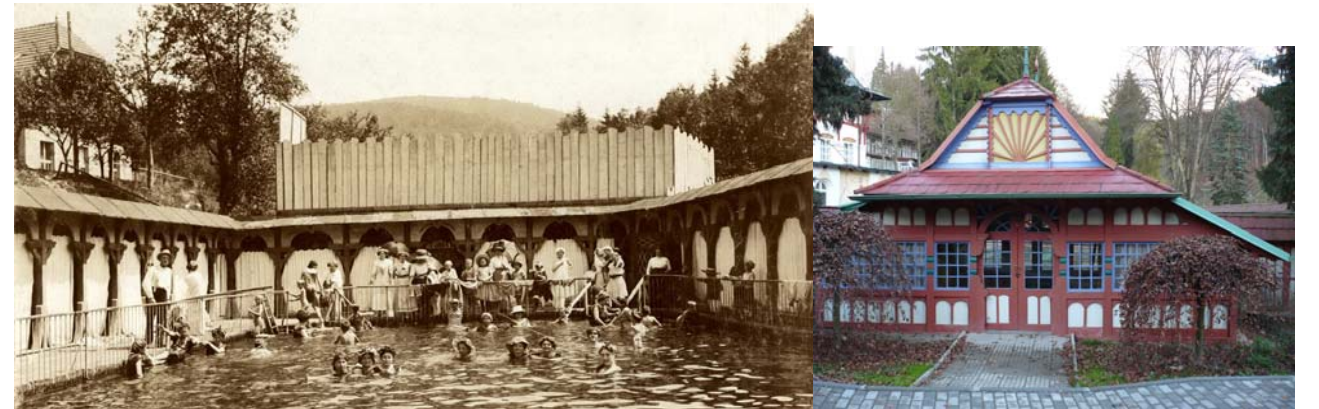
Vodoléčebný ústav 16 x 24m výška 15m
Velikost v měřítku 1 : 50 32 x 48cm

Vila Jestřabí 16 x 37m výška 15m
Velikost v měřítku 1 : 50 32 x 74cm

Říční a sluneční lázně 22 x 50m výška 4m
Velikost v měřítku 1 : 50 44 x 100cm

Slovenská buda (zbořeno) 15 x 20m výška 7m
Velikost v měřítku 1 : 50 30 x 40cm

Hudební pavilon
Velikost v měřítku 1 : 50
6 x 6m
12 x 12cm
výška 5m

Chaloupka
Velikost v měřítku 1 : 50
10 x 10m
20 x 20cm
výška 8m

Janův (Jurkovičův) dům
Velikost v měřítku 1 : 50
30 x 43m
60 x 86cm
výška 13m

Mlékárna (zbořeno)
Velikost v měřítku 1 : 50
14 x 14m
28 x 28cm
výška 6m

Inhalatorium (zbořeno)
Velikost v měřítku 1 : 50
8 x 10m
16 x 20cm
výška 4m

II. lázeňská restaurace (zbořeno)
Velikost v měřítku 1 : 50
15 x 30m
30 x 60cm
výška 7m

Vila Valaška
Velikost v měřítku 1 : 50

12 x 15m výška 8m
24 x 30cm

Vila Vlastimila
Velikost v měřítku 1 : 50

10 x 12m výška 8m
20 x 24cm

Modely výše uvedených staveb jsou prozatím předpokládány ve dvou variantách lišících se podle způsobu vystavení. Následně by měla být projektována a realizována jedna z nabízejících se variant na konkrétní stavební místo či do konkrétního zvoleného prostoru. Její výběr bude záležet na posouzení veškerých známých skutečností (stavební místo, vlastní stavba, nároky na provoz, doplňující dokumentace, pořízení modelů atd.).

6.1. Způsoby vystavení:

Vystavení uvnitř lehkého výstavního altánu či stavby, který zajistí ochranu před deštěm a slunečním osvitem. Instalace zde znamená krytý nevytápěný prostor, který lze považovat za dostatečnou ochranu

před stékající vodou (včetně sněhu) a přímým slunečním světlem – přístřeší bude vytvořeno tak, aby modely nebyly exponovány slunečním UV zářením. Předpokládáme takovou nedosažitelnost modelů ze strany návštěvníků, aby modely mohly být vystaveny bez ochranných krytů – volně ve výstavním prostoru. Nedosažitelnost bude řešena dostatečným odstupem návštěvníků od modelů. Není však zajištěna stálá (kontrolovatelná) vlhkost a stejně tak není zajištěna stálá teplota okolního prostředí. Je na zvážení zda stavba bude provozována celoročně či jen v teplejším období, například v lázeňské sezoně.

Druhou možností je vystavení uvnitř ve stálém prostředí. Vnitřní prostor by měl být vytápěný a lze zde uvažovat o kontrolované vlhkosti a teplotě vzduchu. Modely lze krytovat průhlednými obaly (PMMA) či vytvořit celé město v ochranném teráriu. Ochrana před UV a povětrností je zde zaručena lépe než v předchozí možnosti. Navíc je krytováním modelů omezeno jejich možné poškození ze strany návštěvníků. Lze tak zmenšit potřebnou odstupovou vzdálenost a celý projekt realizovat v úspornějších prostorových podmínkách.

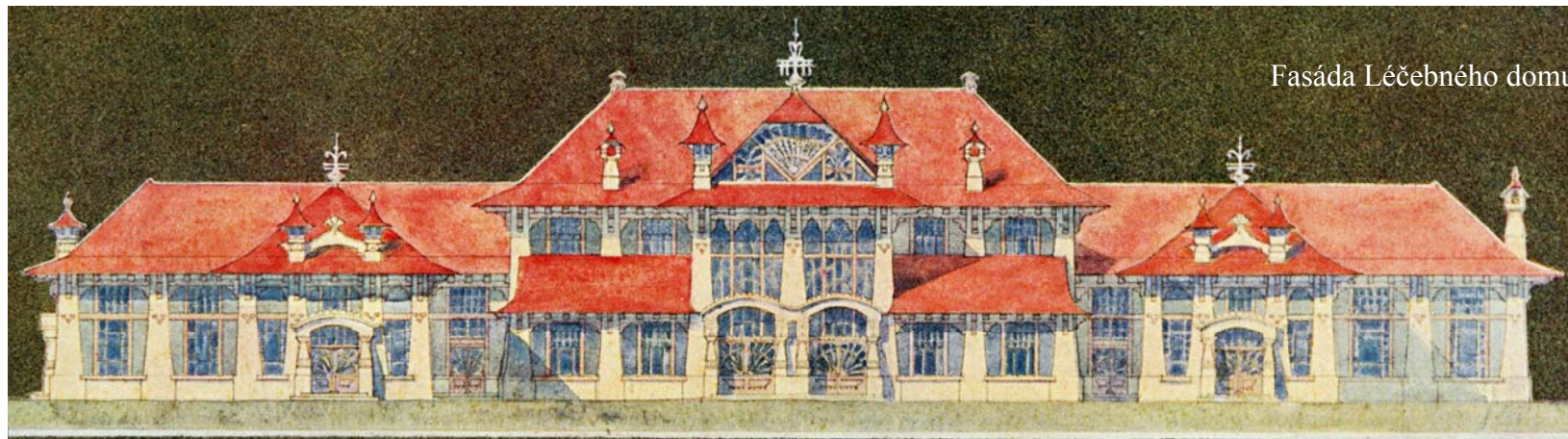
Jako třetí (původně výchozí) varianta byla zvažována možnost vystavit zmenšené stavby volně v krajině obdobně jako tomu je v rakouském Klagenfurtu (MINIMUNDUS) nebo v bruselské expozici Mini-Europe, které jsou jedněmi z velkých evropských trvalých výstav architektonických a technických miniatur v plenéru. V takovém případě by bylo nutno vytvářet modely v podrobnějším měřítku (alespoň 1 : 25) a v kombinaci s nutnými bezpečnostními a pohledovými odstupy by požadovaný areál vyžadoval volný prostor alespoň 300m². Pro toto měřítko by bylo nutno u dnes již neexistujících staveb většinu detailů vymyslet, což je velmi nejisté a z historického hlediska jde o nepodloženou spekulaci. Vlastní modely by bylo nutno vytvářet obdobnou technologií jako je tomu u výše uvedených výstavních minisvětů, tedy nejlépe vstřikováním či odléváním vcelku do přesných jednorázových forem. Z hlediska dlouhodobé trvanlivosti a stálosti takových modelů je pak nezbytná neustálá údržba specializované servisní dílny, která modely vytvořila. Při předběžné kalkulaci bylo zjištěno, že jen pořízení takového jednoho modelu se pohybuje nejméně kolem 500 tisíc Kč. Tato informace navíc vychází jen z předpokladů, které prozatím v ČR nebyly nikde vyzkoušeny nemluvě o testování dlouhodobém. S možností vystavit zmenšeniny Jurkovičových staveb přímo na volné louce a nechat mezi nimi návštěvníky volně procházet je spojeno příliš mnoho rizik a provoz takového podniku by jistě vyžadoval náklady odpovídající ceně modelů. Tato možnost byla proto pro následné posuzování opuštěna.

6.2. Vytvoření modelů

Pro vytvoření trojrozměrných modelů byly získány nabídky a reference sedmi modelářských studií, které se profesionálně výrobou modelů architektury zabývají. Nabídky se vesměs shodují v popisu výrobní technologie, požadavcích na údržbu hotových modelů, životnost za předpokladu dodržení definovatelných výstavních podmínek. Rozdílné jsou požadavky na podklady, ze kterých lze pro tvorbu modelů vycházet – některá studia vyžadují vektorovou digitální dokumentaci (DWG, DFX), ale jsou i studia zvyklá pracovat z dokumentace původní, kterou si přizpůsobí požadovanému účelu. Podklady pro vytvoření modelů jsou v podobě původních výkresů, fotografií a pokud jde o dnes ještě stojící budovu, lze zajistit či ověřit tyto podklady doměřením stavby. Podklady jsou v archivech na různých místech nejen ČR. V následném stupni projektové dokumentace bude nutno zajistit tyto podklady v požadovaném rozsahu a připravit je do podoby, ze které lze vycházet pro vytvoření modelu. Podmínkou je zajištění půdorysů, všech fasád a dostupných řezů. Fotografická dokumentace slouží zejména k ověření výkresové dokumentace či stanovení barevnosti. V případě neexistujících staveb, kdy je dostupná jen fotografická dokumentace a orientační půdorys, bude nutno vytvořit ortogonální dokumentaci fotogrammetrickým rozkladem fotografií. Zde je nutno počítat s jistým zkreslením oproti historickému stavu, nicméně je to dnes jediná možná cesta, jak trojrozměrný model budovy vytvořit.

Z hlediska časového se doba potřebná k vytvoření jednoho modelu pohybuje od dvou do deseti týdnů podle náročnosti konkrétního modelu. Na době potřebné pro vytvoření všech staveb v trojrozměrném provedení 1 : 50 se vesměs modelářská studia shodují a lze v případě realizace uvažovat s termínem dokončení všech modelů v intervalu 1 ÷ 2 roky, tento údaj bude nutno následně upřesnit podrobnějšími podklady a požadavky na dodávku. Rozdílné jsou i cenové údaje, podrobněji je cena jednotlivých modelů uvedena v rozpočtové části této STUDIE.

Výsledný způsob vystavení nemá z hlediska časové náročnosti na realizaci modelů nijak zásadní vliv. K vytvoření modelů se používají plasty, které jsou stabilizované na vliv vlhkosti či změnu teploty. Předpokládané teploty prostředí, v němž jsou modely vystaveny, by měly být udržitelné v intervalu od +30°C do -20°C, což lze zajistit i v nevytápěné variantě výstavního prostoru. Všichni výrobci preferují variantu krytých modelů a zdůvodňují ji výhodou prodloužení životnosti (minimální záruky se v takovém případě pohybují od 10 do 30 let), minimální údržby zejména s ohledem na prašnost prostředí. Prašnost je nevyložitelnou vlastností jakéhokoli výstavního prostředí, pokud v něm dochází k pohybu osob, otevírání dveří spojujících prostor s vnějším prašným prostředím apod. Také byla zmíněna ze zkušenosti jistě nezanedbatelná potřeba uchránit modely před pavouky a hmyzem, který je také podstatným činitelem stárnutí modelů. Vzhledem ke stálosti celé expozice (nepředpokládá se převážení modelů na jiná místa) lze uvažovat i o skleněných krytech, které jsou oproti PMMA mnohem trvanlivější, lépe snášejí údržbu a materiál vizuálně nestárne.

Fasáda Léčebného domu

7. Výstavní prostory

V rámci zadání byly zvažovány tři možnosti vystavení trojrozměrných modelů. Ve volné krajině (minimundus), v již stojící budově a v novostavbě, která bude plně podřízena tomuto projektu a lze ji tzv. „ušít na míru“.

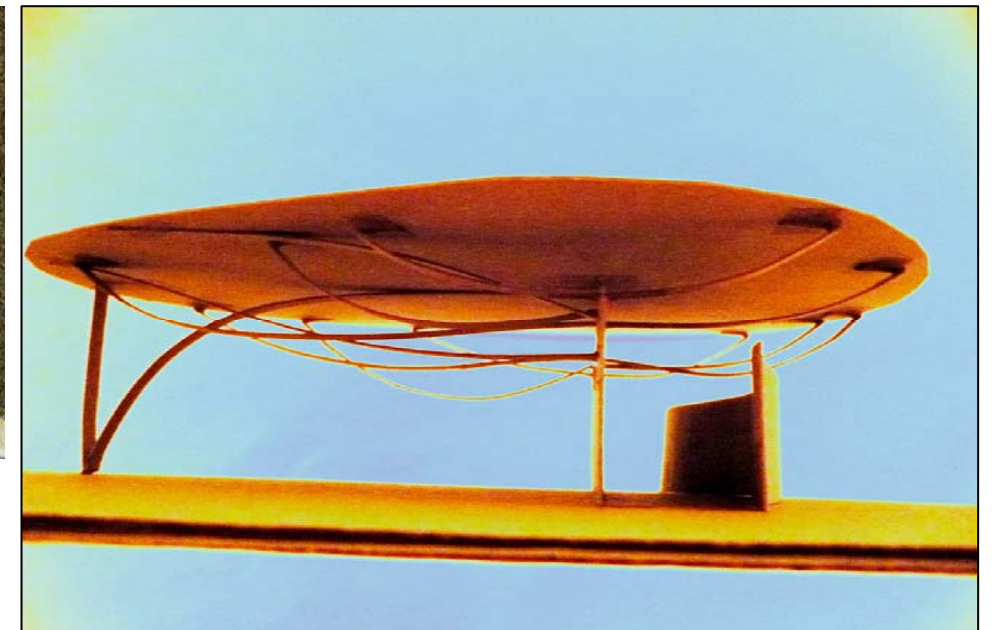
V průběhu poznávání Jurkovičových staveb a jejich souvislostí v nově vznikajícím lázeňském městě byla nalezena koncepce projektu, ve které lze nabízet návštěvníkům Jurkovičovo působení v Luhačovicích na několika úrovních. V rámci projektu budou nabídnuty jednotlivé stavby, které se do roku 1907 podařilo realizovat, a to ve výše popsaných trojrozměrných zmenšeninách. Dále bude vytvořena virtuální krajina či zhmotnění staveb, které Jurkovič sice navrhl, ale z různých důvodů k jejich realizaci nedošlo. Vše je pak nutno uvést do souvislostí majících kořeny v nově vznikajícím lázeňském městě na začátku dvacátého století, které postavilo základy dnešním Luhačovicím. Určitě bude možné jako součást projektu porovnat nově vznikající Luhačovice s obdobně se rozvíjejícím Zlínem. Na našem území není mnoho nově vznikajících měst z počátku dvacátého století, které prošly následně tak rozdílným vývojem. Projekt Jurkovičova světa je příležitostí k rozpoznání podmínek, které mohou být pro nově vzniklé urbanistické struktury určující i v dnešní době.

Z výše popsaného je zřejmé, že navržené koncepci projektu „Jurkovičovy Luhačovice“ nejlépe vyhovuje novostavba, ve které lze vytvořit prostorové podmínky pro výše popsané požadavky.

Varianta „ve volné krajině“ je, vyjma již výše popsaných negativ spojených s pořizováním modelů a nároky prostorovými, omezena jen na představení právě těch trojrozměrných modelů. Pokud by k tomuto měla být připojena ještě nějaká další expozice plošných či virtuálních exponátů, stejně by bylo nutné vytvořit, vedle pléneru plného modelů, nějakou stavbu, ve které to bude možné, či využít nějaký stávající objekt.

V případě umístění celého projektu do již stávající budovy by bylo nutné začít celý projekt koncipovat od prostorových a provozních možností takového objektu. V současné době zpracovatel a ani objednatel této STUDIE takovou budovu, ve které by bylo možno „Jurkovičovy Luhačovice“ realizovat, v Luhačovicích neznají. Navíc je otázkou, zda by trojrozměrné modely umístěné ve vnitřních prostorách původně zamýšlených pro jiný účel, nebyly jen standardním doplňkem klasické muzejní expozice, což se zcela míjí s koncepcí „Jurkovičových Luhačovic“ popsanou výše.

Následně je proto podrobněji rozpracována jen varianta nového objektu – výstavního altánu, který bude vytvořen výhradně pro „Jurkovičovy Luhačovice“.

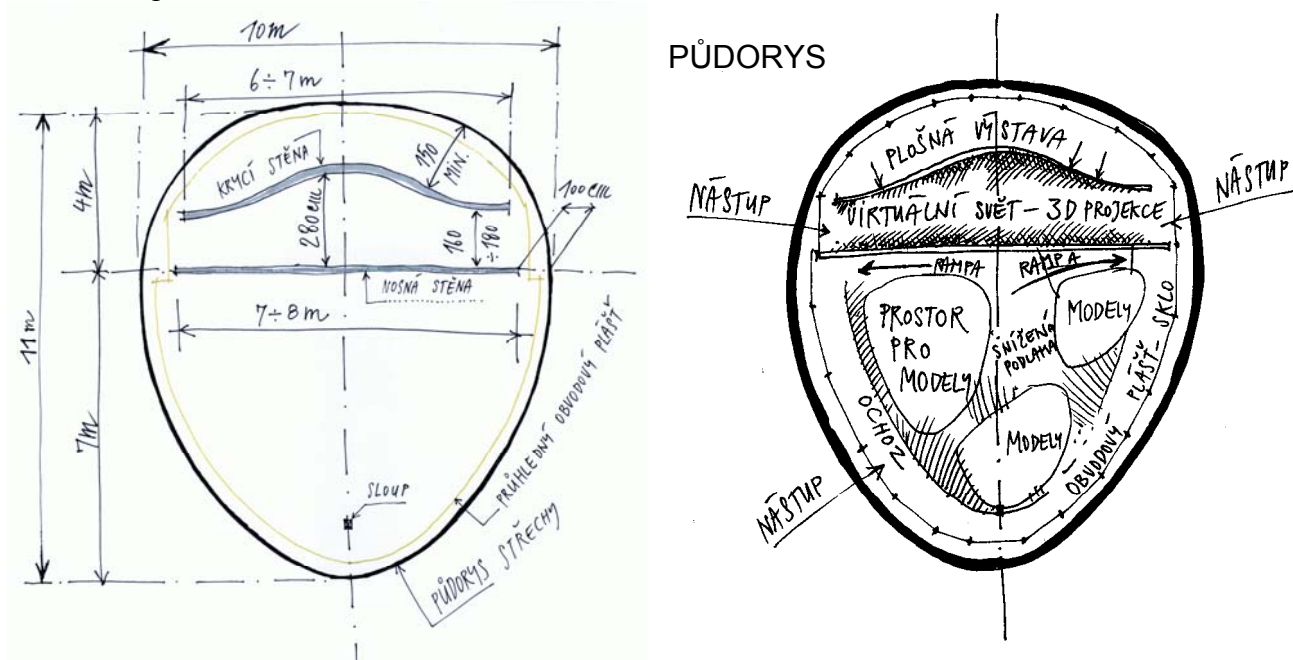

7.1. Koncept altánu

Altán je navržen, aby poskytl přístřeší světu Dušana Jurkoviče. Tedy jeho výchozí částí je vlastní střecha. Střecha je nesena Jurkovičovými sny – fasádou Léčebného domu, kterou známe jen z barevného akvarelu. Výkres fasády bude zvětšen do potřebného měřítka a přenesen na kolmo stojící list papíru podepírající lehce vydutou střechu altánu. Střecha je navíc unášena kresebnými liniemi, tahy štětce či tužky, které budou vytvořeny v měkkých konturách a budou podepírat vnitřní plochu střechy. Prostor pro sny neuskutečněné, vytvořené jen v kresbách či půdorysných plánech a barevných fasádách bude „pod“ nebo „za“ kresbou fasády, na níž celá stavba spočívá. Za rovným kolmým listem je druhá vlna, střechy nedosahující, která světu snů rozprostraní naskýtá. Barevné průčelí Lázeňského domu vymezuje prostor pro trojrozměrné modely. Protože tato fasáda byla původně fasádou obrácenou do náměstí, dnes bude zde ono náměstí vytvořeno jako nový protipól fasády. Na takto vzniklé agoře vyvstanou znovu Jurkovičovy stavby, které utvořily základ města stojícího v okolí. Je tedy nutné, aby trojrozměrným modelům ve vztahu k bezprostředně okolní krajině a v následném vzdálenějším horizontu, tvořenému dnešním městem, nic nebránilo. Vyklenutý střešní list bude po svém obvodu vertikálně v půdorysu kopírován svislými průhlednými stěnami, které vytvoří obvodový plášť stavby.

7.2 Rozměry a vnitřní vybavení s ohledem na předpokládaný provoz

Budoucí provoz projektu „Jurkovičovy Luhačovice“ může probíhat různě. V minimalistické variantě lze uvažovat o provozu jen sezónním v teplejší části roku. Tato doba může kopírovat období lázeňské sezóny. Provozovatel zajistí jen nezbytnou ostrahu objektu a návštěvníci budou stavbu navštěvovat tzv. „samoobslužně“. V této variantě lze altán koncipovat výhradně jako výstavní prostor s minimem stavebních prvků.

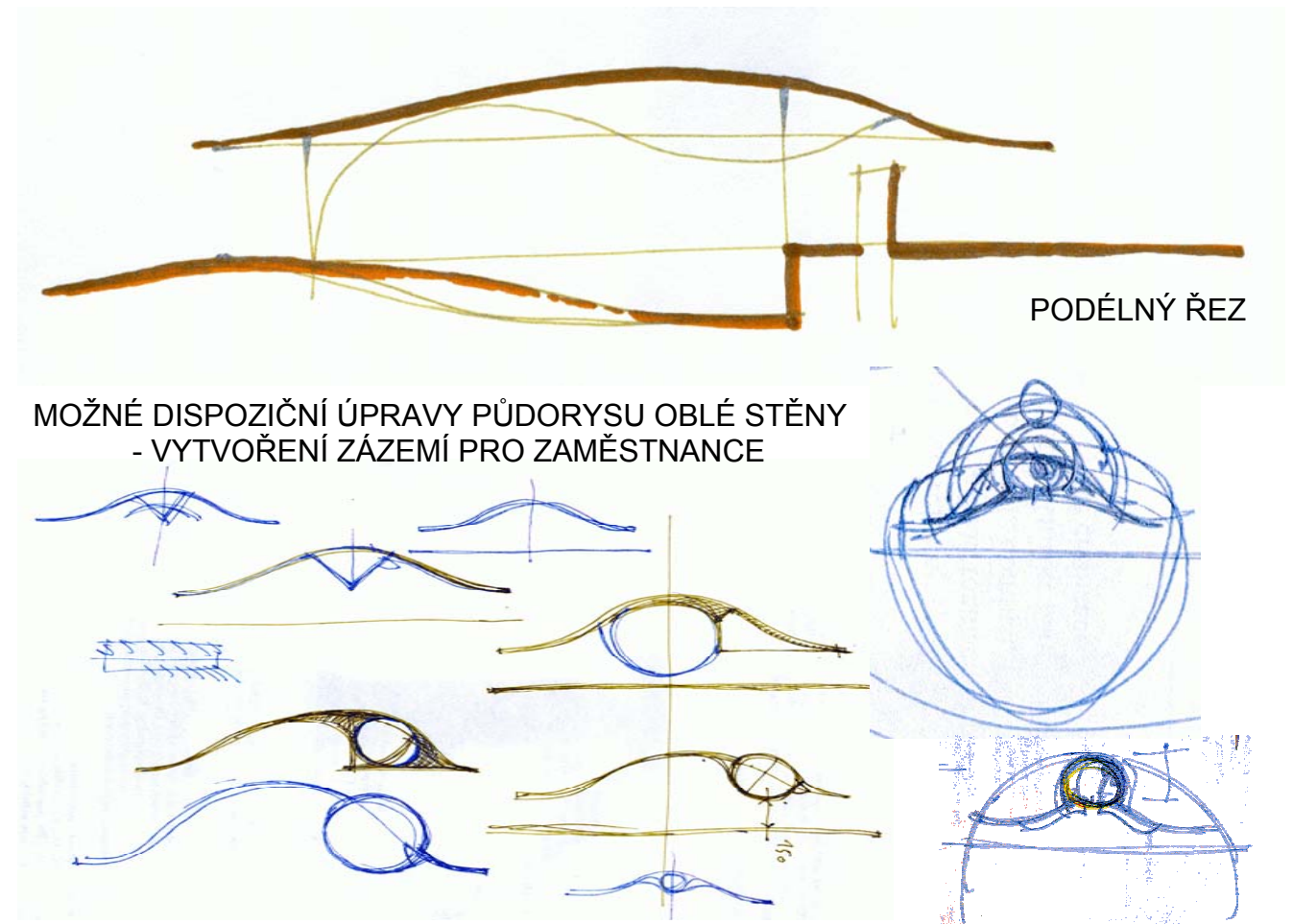

V maximalistické verzi lze altán pojmut jako samostatnou muzejní expozici se stálým personálem (alespoň 2 osoby), který bude v objektu poskytovat běžné muzejní a průvodcovské služby – odborný výklad pro návštěvníky, výkladové a výukové programy pro objednané skupiny návštěvníků, obsluhu audiovizuální techniky ve virtuálním světě, prodej publikací apod. V tomto případě je nutno stavbu vybavit potřebným technickým a sociálním zázemím pro tyto zaměstnance.

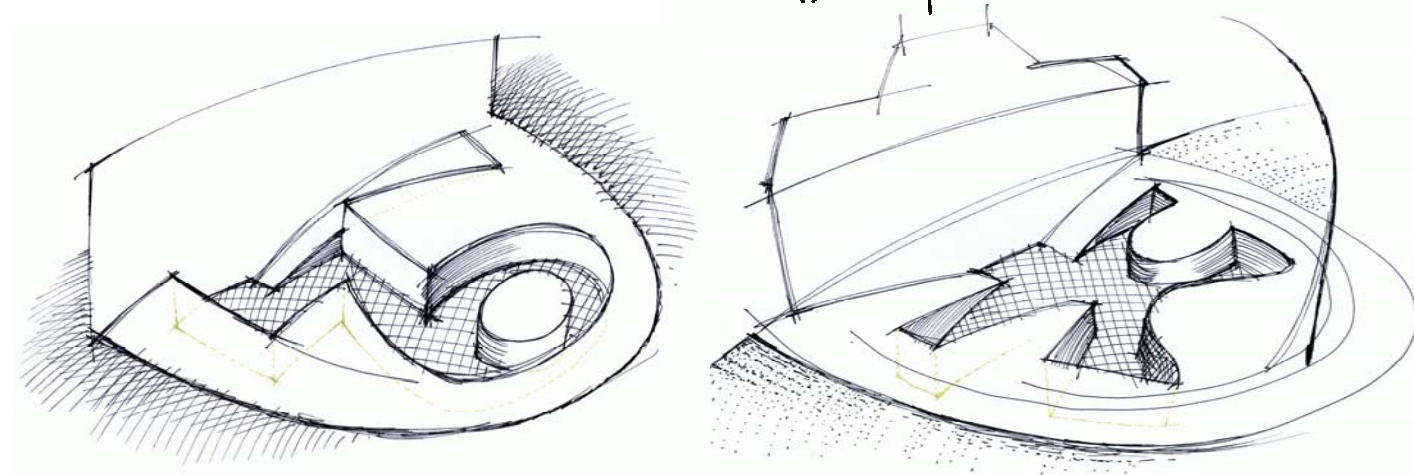
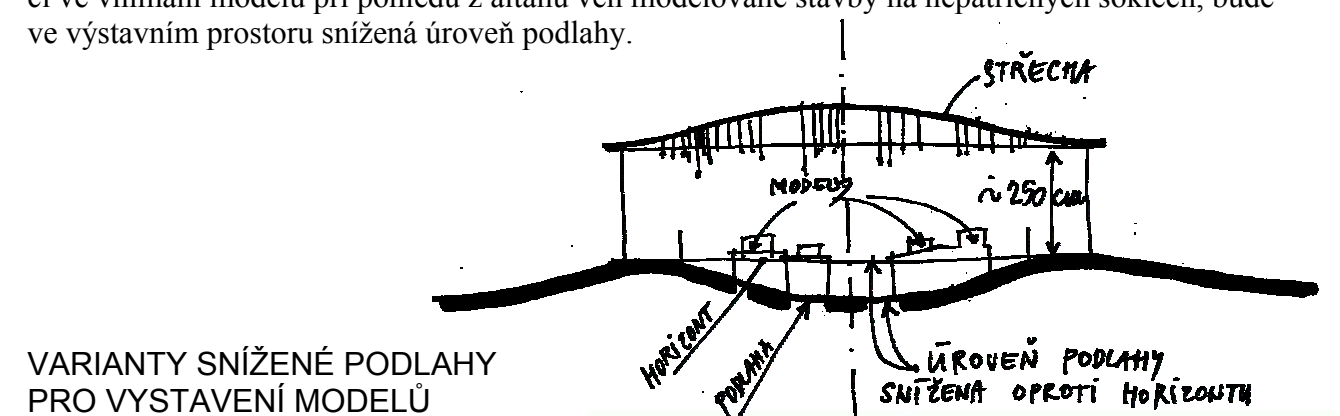
Při porovnání obou hraničních variant je zřejmé, že ve druhém případě bude nutno stavbu zvětšit nad rámec plošných a prostorových nároků vycházejících z potřeb vlastní expozice. Toto potřebné zvětšení vychází ze zvoleného standardu pro obsluhující personál. Hrozí zde však nebezpečí, že stavba se stane z původně zamýšlené lehké otevřené koncepce postavené na snech, uzavřenou pohledovou zábranou připomínající spíše jiná zařízení, kterými v tomto měřítku bývá městská krajina také vybavena. Je proto nutno velmi pečlivě zvážit co je opravdu pro provoz projektu nezbytně nutné a které sociální potřeby obsluhy mohou být uspokojeny v jiných prostorách či blízkých stavbách. Není prozatím vyloučena ani koncepce, kdy altán bude sice pro svůj provoz vybaven stálým personálem, ale potřebné sociální zázemí bude využíváno či vytvořeno v jiné blízké budově.

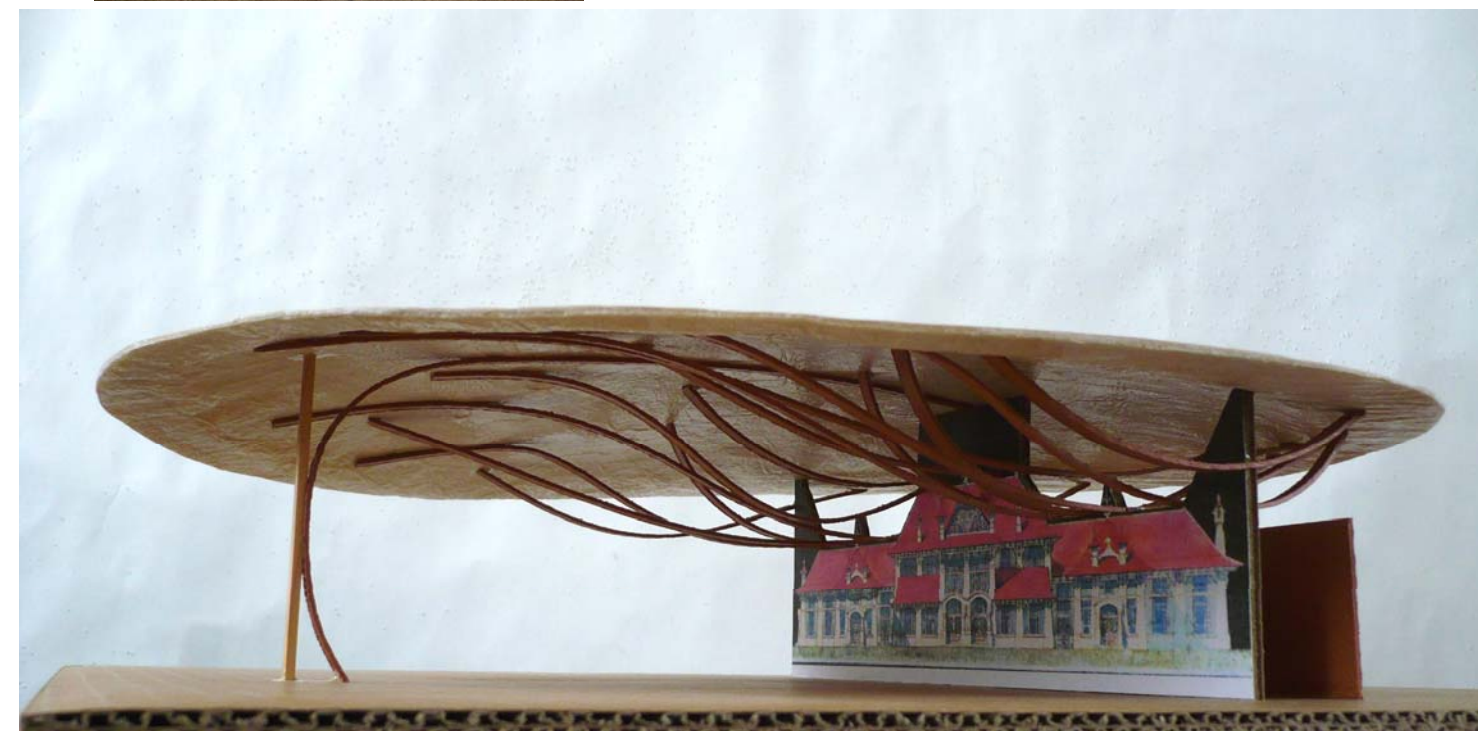
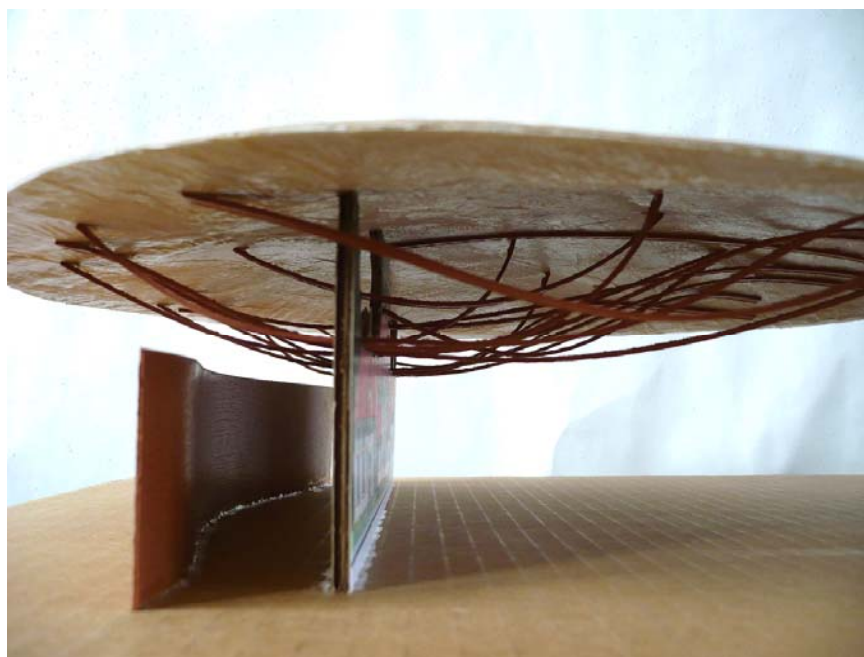
7.3. Konstrukce

Z konstrukčního hlediska je altán navržen jako lehká dřevěná stavba s proskleným obvodovým pláštěm. Střechu tvoří dřevěná celoplošná skořepina dvouvrstvé konstrukce s vnitřními žebry. Svislou stěnu s malovanou fasádou Lázeňského domu bude z hlediska tvarové tuhosti a požadované štíhlosti tohoto prvku výhodné vystavět v ocelovém rámu a opláštit, druhá svislá zvlněná stěna může být též konstrukce jako střecha. Oblé linie pod střechou jsou tvořeny lepenými dřevěnými vazníky a zvolené prvky budou navíc zajišťovat stavebně statické vlastnosti střechy. S ohledem na předpokládaný provoz bude podlaha tvořena protiskluznou dlažbou či litým povrchem obdobných vlastností. Prosklený obvodový plášť bude osazen do svislých štíhlých sloupků, které se také stanou konstrukčními prvky podepírajícími skořepinu střechy po obvodu.

Pro vystavení trojrozměrných modelů bude výhodné, když budou návštěvníci moci nahlížet modely v horizontu stejném jako reálné stavby. V případě modelů 1 : 50 postačí, když bude model svojí základnou cca 80 cm nad podlahou. Aby však nebyly ve vzdálenějších pohledech na celý altán či ve vnímání modelů při pohledu z altánu ven modelované stavby na nepatřičných soklech, bude ve výstavním prostoru snížena úroveň podlahy.

FOTOGRAFIE MODELU

8. Výběr možných stavebních lokalit pro variantu „NOVOSTAVBA“

Pro variantu novostavby výše popsaného altánu byla vybírána místa prozatím jen podle hledisek, která vycházejí z budoucího provozu projektu. Tedy místa, o kterých se domníváme, že by byla zajímavá pro dostupnost návštěvníků „Jurkovičových Luhačovic“ a dále taková, které nabízejí možné vizuální propojení světa zmenšených modelů s volnou okolní krajinou. Nejsou zde zohledněny možnosti získání lokality pro investora, tedy hlediska majetkoprávní. Následně bude při rozhodování o vhodné lokalitě pro novostavbu nutno tyto majetkoprávní vztahy u vybraných míst ověřit a na jejich základě zjistit podmínky, za kterých lze zajistit pozemek pro výše popisovaný záměr.

1. Slovenská buda – místo po vyhořelé Jurkovičově stavbě
2. Jurkovičova alej
3. Nábřeží za vilou Bystrica
4. Svah v ohybu ulic J.Černíka a Bezručovy
5. Chodník ve svahu nad Masarykovou ulicí
6. průhled mezi lesní cestou a nad paloukem u Aloisky
7. palouk pod vilou Vlasta
8. mezi Šťávnicí a Pod Kamennou, na břehu u kostela sv. Rodiny
9. proluka vedle knihovny

Výše vybrané lokality lze popsat z hlediska vhodnosti pro projekt následujícím způsobem:

1. Slovenská bída – místo po vyhořelé Jurkovičově stavbě

Lokalita je výhodná svou polohou nabízející přehled do lázeňského údolí a nezastavěného bezprostředního okolí. Bylo by zde možno i vybudovat rozsáhlejší komplex, který by nenutil vše prostorově minimalizovat. Negativní se zde jeví poloha mimo centrální oblast lázní či města. Z hlediska historických souvislostí a potenciálu místa by však bylo toto místo lépe využito pro vybudování podobného programu, který zde již v minulosti byl. Z hlediska majetkových vztahů jde o soukromého vlastníka. Byla by nutná dohoda či odkup pozemku.

2. Jurkovičova alej

Prostorová omezení zde sice nejsou, objekt by bylo možno při šetrném vyhledání stavebního místa určitě citlivě začlenit jako drobnou stavbu do zákrutu říčky navazující na promenádní chodník mezi centrem lázní a lázeňskými domy u přehrady. Nejistá je však zde právě tato vzdálená poloha od centra města, lokalita není „na trase“ lázeňských hostů a celý prostor je spíše předměstským okrajem než cíleně vyhledávanou a navštěvovanou turistickou zónou.

3. Nábřeží za vilou Bystrica

Tato poloha se jeví jako ideální pro navrhovaný záměr. Průhledy stavbou i ze stavby ven se nabízejí do klidné části lázeňského údolí a jde o místo, kde se prolíná prostor lázeňských domů bývalého lázeňského náměstí s navazujícím později vystavěným městským centrem. Jde o polohu, kterou prochází mnoho turistů a lázeňských hostů. Právě průhledy z rozdílných vzdáleností při procházení kolem pozvou kolemjdoucí k návštěvě „Jurkovičových Luhačovic“.

4. Svah v ohybu ulic J.Černíka a Bezručovy

Zde by bylo nutno celou stavbu altánu tvarově a velikostně začlenit do svažitého terénu. Stavbu by pravděpodobně bylo nutné přetvořit do podélné hmoty kopírující vrstevnice. Koncepční řešení novostavby by bylo nutno založit na jiném principu, než který je popsán výše. Určitě by to bylo možné, je však otázkou, zda by toto přizpůsobení se danému místu vytvořilo dostatečný prostor pro splynutí trojrozměrných modelů s okolní krajinou. Jde o lokalitu mezi stromy, v ohybu obslužné komunikace, do kterého je zaústěn chodník stoupající podél vrstevnic svahem. Není také jisté, zda by bylo místo navštěvováno tak hojně jako očekáváme z četnosti procházejících návštěvníků v nižších polohách. Níže položená lokalita na tomto břehu řeky v blízkém zalesněném svahu však nenabízí potřebné rozhledy do okolní krajiny.

5. Chodník ve svahu nad Masarykovou ulicí

Situace je obdobná jako u lokality (4.). Navíc je nutno nad chodníkem vybrat takové místo, které nebude svým výhledem zacíleno do zadního traktu hotelu Palace. Negativní vliv hlavní dopravní tepny (Masarykova) ústící do Luhačovic ze severní strany lze snižovat posunováním potenciálního stavebního pozemku vzhůru po svahu. Čím výše ve svahu položenou lokalitu však vybereme, tím méně bude navštěvovaná.

6. Průhled mezi lesní cestou a nad paloukem u Aloisky

Zde by bylo možné altánem pohledově uzavřít růžový palouk nad pramenem Aloisky. Stavba by mohla být začleněna do mírně svažitého terénu, zázemí pro personál by mohlo být skryto v zadní části stavby přiléhající k terénu. Není zde prostorové omezení a lokalita je díky léčebnému prameni hojně navštěvována. Výhled z vnitřních prostor s vystavenými modely je směřován do jihozápadní strany – tedy téměř po celý den by byl prostor prosluněn a modely by byly přirozeně nasvíceny jako ve skutečné krajině. Tato lokalita byla zvolena také z hlediska možného uzavření růžového palouku, který je velmi potřebným nástupním prostorem „Jurkovičových Luhačovic“. Poloha je velmi výhodná obdobně jako lokalita (3.)

7. Palouk pod vilou Vlasta

Tato lokalita je nabízena jako jedno z volných míst ve východní části města. Jde o místo v mírně svažitém terénu, v této části města již prostor turisticky atraktivní přechází v obytnou či ubytovací zónu. Prostorové kvality lokality jsou nevalné, stavba by se zde však mohla stát novou atraktivitou turisticky nepříliš vyhledávané části města.

8. Nábřeží mezi Št'ávnicí a Pod Kamennou, na břehu u kostela sv. Rodiny

Prostor na břehu Št'ávnice ohraničený parkovištěm ze severu a novostavbou kostela z jižní strany. Místo je sice v centrální části města, není však na hlavním pěším tahu a je zde reálné nebezpečí, že drobná stavba Jurkovičova světa neunese konkurenci velkých hmot kostela sv. Rodiny a kulturního centra Elektra, které se pohledově potenciálnímu stavebnímu místu bezprostředně přibližují.

9. Proluka vedle knihovny

Tato lokalita je uvedena pro úplnost s ohledem na záměr někdy v budoucnu přestěhovat Muzeum luhačovického Zálesí do budovy stávající knihovny. Výhodou tohoto řešení je zajištění provozu a zabezpečení objektu pracovníky muzea. Jižně od této stavby je proluka, která by mohla být pro novostavbu použita. Z hlediska koncepce altánu založeného na propojení vnitřního světa zmenšených staveb s okolní krajinou se toto místo jeví nevhodné. Pokud se totiž do této proluky umístí objekt požadované velikosti, nezbude zde již žádná volná okolní krajina, se kterou je možno vnitřní prostor s modely propojit. Navíc se nabízí v takovém případě umístění modelů staveb přímo v budově, do které se Muzeum přestěhuje. Není pak vedle ní nutné stavět ještě další objekt, navíc s jediným možným výhledem severním směrem do rušné křižovatky.

10. Následný postup

Po prostudování této STUDIE a doplnění některých klíčových informací ze strany objednatele by mělo následovat rozhodnutí týkající se výběru budoucího stavebního místa. Výběr stavebního místa je klíčovým rozhodnutím na cestě k realizaci předloženého záměru.

Je možné, že náklady spojené s pořízením či zpřístupněním stavebního pozemku budou podstatnou částí projektového rozpočtu. K výše uvedeným rozpočtovým položkám je nutno tuto nákladovou část připočítat.

Následně by mohly být stanoveny podmínky pro následný projektový stupeň. Následný projektový stupeň by měl již vycházet z přesného zaměření konkrétního staveniště. Bude nezbytné ověřit navrhovaný stavební a prostorový koncept a zajistit podmínky týkající se technického řešení novostavby.

Zároveň bude nutno pro tento stupeň již znát podmínky provozní. Výhodné by bylo v této fázi již znát provozovatele projektu „Jurkovičovy Luhačovice“, není to však podmínkou. Nezbytnou informací však pro předprojektovou přípravu – zadání projektu - budou skutečnosti týkající se počtu pracovníků, jejich provozní doby, požadavků na sociální a hygienické zázemí a zejména provozní režim či struktura nabízených služeb projektu. Nezanedbatelnou položkou budou také provozní náklady.

Teprve poté bude možno stanovit podmínky pro vlastní realizaci z hlediska stavební legislativy, tedy vytvořit projekt, získat stavební povolení a zrealizovat stavbu. Souběžně s touto fází již je možno v předstihu určit na základě výběrového řízení dodavatele modelů a započít s jejich výrobou.

V listopadu 2007 zpracovali:

Ing.arch. Ivan Havlíček, Díly IV / 3691, 760 01 Zlín,
telefon: 577 213 362;
e-mail: havlicek@aldebaran.cz
IČO: 10 56 43 06; ČKA: 1473

PhDr. Blanka Petráková, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně,
MUZEUM LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ
Masarykova 950, 763 26 Luhačovice
tel.: 577 132 883
e-mail: muzeum.luhacovice@seznam.cz